

26.8.2014

Valtiovarainministeriö

LAUSUNTO KUNTALAIN LUONNOKSESTA

Lausuntonaan hallituksen esitysluonnoksesta kuntalaiksi Siikaisten kunta toteaa, että kuntalakiluonnoksen keskeiset periaatteet ja tavoitteet, jotka ohjaavat joustavaan, kannustavaan ja paikalliset olosuhteet huomioivaan toimintaan, ovat kannatettavia.

Haluamme kuitenkin kiinnittää huomiota joihin seikkoihin.

3 luku: Valtion ja kunnan suhde

Kuntatalouden arvioiminen osana julkisen talouden kokonaisuutta kuntatalousohjelmalla on tarkoituksenmukaista. Kun valtion talousarvioesityksen vaikutuksia kuntatalouteen arvioidaan, on kehitettävä menettely, jolla voidaan realistisesti määrittää kunnan tehtävien ja rahoituksen tasapaino. On tärkeää, että kaikki kuntien tehtäviin vaikuttavat ministeriöt sitoutuvat kuntatalouden tasapainottamiseen. Lisäksi olisi tarkoituksenmukaista, että Kuntaliiton rooli korostuisi kuntatalousohjelman valmistelussa vähintäänkin keskeisenä lausunnonantajana, mutta myös tiiviimmin itse prosessissa.

4 luku: Valtuusto

Siikaisten kunta suhtautuu varauksella kunnanvaltuuston toimikauden alkamiseen kesäkuun alusta. Hyvänä asiana nähdään, että kuntavaalien toimittaminen huhtikuussa ja valtuustokauden aloittaminen kesäkuussa mahdollistaa jokaisen valtuutetun osallistumisen myös ensimmäisen toimivuotensa talousarvion ja -suunnitelman hyväksymiseen, mikä siten järkevöittää päätöksentekoa. Toisaalta toimielimien vaihtuminen kesken talousarviovuotta ja uusien luottamushenkilöiden työn aloittaminen syksyllä suoraan talousarvion laadinnalla ilman laajempaa perehtymistä kunnan toimintaympäristöön ja taloustilanteeseen sisältää omat riskinsä.

5 luku: Kunnan asukkaiden osallistumisoikeus

Siikaisten kunta pitää tärkeänä asukkaiden ja palvelujen käyttäjien monipuolisia mahdollisuuksia ja keinoja osallistua kunnan toimintaan. Esimerkinomainen luettelo mahdollisista osallistumis- ja vaikuttamistavoista on sinällään kannatettava, mutta myös muita kuntien yhdessä kuntalaisten kanssa kehittämiä innovatiivisia vaikuttamiskanavia ei tule sulkea pois.

Nuorisovaltuustoa ei kuitenkaan pitäisi säätää pakolliseksi toimielimeksi, vaikka nuorten kuuleminen on sinänsä erittäin tärkeää. Kuulemisen tavoissa tulisi kuitenkin olla joustoa.

6 luku: Kunnan toimielimet

Lailla ei ole tarkoituksenmukaista nostaa esille toimielinorganisaatiomalleja. Tilaaja-tuottaja -malli ei edes ole varsinaisesti toimielinorganisaatiomalli, vaan palvelujen järjestämis- ja tuottamismalli. Selkeintä olisi nyky-lainsäädännön mukaan mahdollistaa erilaisten mallien kehittäminen ja käyttöönotto nostamatta mitään mallia erityisesti lain kirjaimen tasolle.

7 luku: Kunnan johtaminen ja kunnanhallitus

Kuntastrategian korostaminen kunnan koko toiminnan johtamisen välineenä on nykyisessä, monimuotoisessa toimintaympäristössä tärkeää. Sen sijaan seitsemän kohdan esimerkkiluettelo strategiassa huomioitavista asioista ei ole järkevää, luettelo on omiaan kahlitsemaan strategian laatimista mekaanisesti kaavamaiseen malliin.

Poliittisen johdon toimintaedellytysten parantaminen kunnan tehtävien ja toimintakentän muuttuessa yhä haastavammaksi on tarkoituksenmukaista. Sen sijaan poliittisen johdon ja viranhaltijajohdon työnjako ja tehtävät on ilmaistu epäselvästi ja osin ristiriitaisesti lakiluonnoksen pykälä- ja perusteluteksteissä. 38 §:n mukaan ”Kunnanhallitus johtaa kunnan toimintaa, hallintoa ja taloutta”, kun taas ”Kunnanjohtaja johtaa kunnanhallituksen alaisena kunnan hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa”.

Lisäksi 41 §:n mukaan ”Kunnanhallituksen puheenjohtaja johtaa poliittista valmistelua”. Lain perustelutekstissä on lisäksi todettu, että ”kunnanhallitus johtaa kunnan toimintaa käytännössä”. Nämä epäselvät ja osin päällekkäiset tehtävämäärittelyt ovat omiaan lisäämään epäselvyyksiä kunnan johtamisessa ja toimivaltarajoissa.

Tärkeää on selkeästi erottaa viranhaltijoille kuuluva kunnan operatiivinen johtaminen ja valmistelu luottamushenkilöille kuuluvasta poliittisesta päätöksenteosta.

Johtajasopimuksen hyväksyntää valtuustossa ei ole välttämätöntä määritellä laissa. Kunta voisi hyväksyä sopimuksen myös kunnanhallituksessa. Siten väljempi sääntely mahdollistaa paikallisten olosuhteiden ja johtamiskulttuurin huomioimisen.

10 luku: Luottamushenkilöt

Vaalikelpoisuudesta kunnanhallitukseen esitetään, että henkilö ei voisi olla samaan aikaan kunnanhallituksessa ja konserniyhtiön hallituksessa. Tämä säännösesitys on omiaan heikentämään lakiluonnoksessa korostettua konsernivalvontaa ja konsernin kokonaisuajattelua. Tämä säännösesitys johtaa siihen, että kunnan keskeiset, konserniohjauksesta vastaavat luottamushenkilöt joutuvat sivuun käytännön työstä tytäryhteisöjen ohjauksessa. Erityisesti kunnan toimialaan liittyvien, markkinoilla toimimattomien yhteisöjen hallituksiin pitäisi voida valita kunnanhallituksen jäseniä.

13 luku: Kunnan talous

Alijäämien kattamisvelvoitteen ulottaminen kuntayhtymiin on sikäli kannatettavaa, että monissa kunnissa kunnan järjestämisvastuulla olevista tehtävistä järjestetään jo nyt yli puolet kuntayhtymissä.

Järjestely tuntuu kuitenkin epäselvältä suunniteltuja laajoja sote-alueita ajatellen. Yksittäisten kuntien mahdollisuudet toiminnan ja talouden ohjaamiseen sote-alueilla ovat olemattomat, vaikka taloudellinen vastuu alijäämien kattamisesta olisi jäämässä kunnille.

16 luku: Oikaisuvaatimus ja kunnallisvalitus

Hallituksen esitysluonnoksessa nykytilasta todetaan seuraavaa: ”Keinoa viivyttävien valitusten estämiseksi on vaikea löytää, rajoittamatta valitusoikeutta yleensä”. Oikeusturvaperiaatteen merkitys oikeusvaltiossa on ymmärrettävää, mutta keinoja tuloksettomien ja aiheettomasti viivyttävien valitusten vähentämiseksi tulisi silti etsiä.

17 luku: Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Lain voimaantulo kokonaisuudessaan on järkevä siirtää vuoden 2017 alkuun. Tällöin Kuntalain muutokset pystytään paremmin synkronoimaan yhteen sote- ja valtiosuuslainsäädännön kanssa.

On huomioitava, että kuntalakiluonnos on valmisteltu pitkälle tietämättä sote-lainsäädännön sisältöä. Kuitenkin uusi sote-

järjestelmä tulee voimakkaasti vaikuttamaan kuntien rooliin ja tehtäviin.

Lopuksi Siikaisten kunta haluaa korostaa sitä, että kaikkea ei tarvitse säännellä laissa, koska mitä enemmän asioita on säädelty lailla, sitä vaikeampaa on soveltaa paikallisia käytäntöjä, jotka usein tuottaisivat kuntalaisten kannalta parhaan lopputuloksen.

SIIKAISTEN KUNTA

Päivi Rantanen
kunnanjohtaja